

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών
Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος

Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου (ΔΗΚΙ)

Περιοδικό *Νέα Εστία*

Διεθνές Συμπόσιο
Οι μεταμορφώσεις του ελληνοχριστιανισμού
(19^{ος}-20^{ος} αιώνας)

Βόλος, 12-14 Μαρτίου 2010

Αχίλλειον

(Πεζόδρομος Κουμουνδούρου 1 και Ιάσωνος)

Οργανωτική επιτροπή:
Αίγλη Δημόγλου, Σταύρος Ζουμπουλάκης,
Παντελής Καλαϊτζίδης, Δημήτρης Κυρτάτας, Αντώνης Λιάκος

Το συμπόσιο “Οι μεταμορφώσεις του ελληνοχριστιανισμού (19^{ος}-20^{ος} αιώνας)” θα διερευνήσει τις σχέσεις ελληνισμού και χριστιανισμού κατά τον 19ο και 20ο αιώνα, με αναφορές στο ιστορικό παρελθόν. Το ζήτημα είναι γνωστό και πολυσυζητημένο, αλλά περισσότερο με ρητορικούς και πολεμικούς όρους παρά με ιστορικούς. Εκκινώντας από τα ιδεολογικά ρεύματα που συμπυκνώθηκαν στον όρο ελληνοχριστιανικός πολιτισμός, περνώντας από τις διακηρύξεις για την Ελλάδα των Ελλήνων χριστιανών και φθάνοντας στις διάφορες εκδοχές ελληνορθοδοξίας, θα επανεξεταστούν οι ιστορικοί όροι αντιπαράθεσης, συμπόρευσης και διαπραγμάτευσης ιδεών και αξιών οι οποίοι καθόρισαν, σε μεγάλο βαθμό, την εξέλιξη του ελληνισμού και του χριστιανισμού στην Ελλάδα και διαμόρφωσαν τις κυρίαρχες εκφάνσεις της νεοελληνικής ιδεολογίας. Παραλλήλως θα σχολιαστούν οι ρόλοι του σύγχρονου ελληνικού κράτους και της αυτοκεφάλου ελληνικής Εκκλησίας, καθώς επίσης το παρόν και μέλλον των σχέσεών τους. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στους κοινωνικούς όρους που υπαγόρευαν τις συγκεκριμένες εξελίξεις και στις επιπτώσεις που είχαν οι εξελίξεις αυτές στη διαμόρφωση των σύγχρονων ιδεολογικών και θρησκευτικών ρευμάτων στην Ελλάδα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

Παρασκευή 12 Μαρτίου

Α΄ Συνεδρία

Προεδρία: Παντελής Καλαϊτζίδης

17:30-18:00 Έναρξη-Χαιρετισμοί.

18:00-18:20 Δ. Κυρτάτας: Νεοελληνικός χριστιανισμός: εισαγωγικές παρατηρήσεις.

18:20-18:40 Π. Ματάλας: Τοπία του ελληνοχριστιανισμού.

18:40-19:00 Π. Γουναρίδης: Σπ. Ζαμπέλιος και Κ. Παπαρρηγόπουλος για το πρόβλημα του σχίσματος των εκκλησιών.

19:00-20:00 Συζήτηση.

Σάββατο 13 Μαρτίου

Β΄ Συνεδρία

Προεδρία: Ελένη Κασσελούρη

09:30-09:50 Α. Γιαννακόπουλος: Οι Αδελφότητες Θεολόγων στην Ελλάδα υπό το φως της θεωρίας Κοινωνικών Κινημάτων. Κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές προϋποθέσεις της ίδρυσής τους στην ελληνική κοινωνία των αρχών του 20^{ου} αιώνα.

09:50-10:10 Χ. Σταμούλης: Το αίτημα και ο πόθος δια μια καλλιτέρα αύριον. Εισαγωγικά σχόλια στον Χριστιανικό πολιτισμό του Αλέξανδρου Τσιριντάνη.

10:10-10:30 Β. Μακρίδης: Ο ελληνοχριστιανισμός του Αλέξανδρου Τσιριντάνη στα πλαίσια των ευρωπαϊκών ιδεολογικοπολιτικών εξελίξεων της εποχής του.

10:30-11:30 Συζήτηση.

11:30-12:00 Καφές.

Γ΄ Συνεδρία

Προεδρία: Αντώνης Λιάκος

12:00-12:20 π. Ευάγγελος Γκανάς: Ο Ελληνοχριστιανισμός ως πολεμική αντίδραση στην υπηρεσία αναζήτησης ταυτότητας. Παλαιά και νέα παραδείγματα.

12:20-12:40 Ν. Παπαγεωργίου: Θρησκευτικός λόγος και εθνική ιδεολογία: Η οικειοποίηση μιας ταυτότητας.

12:40-13:00 Γ. Ζωγραφίδης: Έλληνες, χριστιανοί, βυζαντινοί και επιτέλους Ευρωπαίοι: προσλήψεις και χρήσεις της βυζαντινής τέχνης στη νεότερη Ελλάδα.

13:00-14:00 Συζήτηση.

14:00 Γεύμα (Μπουφές).

Δ΄ Συνεδρία

Προεδρία: Αίγλη Δημόγλου

- 16:00-16:20Α. Λιάκος: «Πατρίς είναι το αντίτυπον του γήινου παραδείσου». Εσχατολογία και εθνική ιδεολογία.
- 16:20-16:40 Σ. Αναγνωστοπούλου: Η εξουσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολης «ευρύτερα της των βασιλέων»; Τα κρίσιμα χρόνια (1919-1922).
- 16:40-17:00 Π. Καραμούζης: Ο Ελληνοχριστιανισμός ως κυρίαρχη πολιτικοθρησκευτική θεωρία ελληνικότητας. Από την πνευματική διανοήση στην αντικομμουνιστική ιδεολογία.
- 17:00-18:00 Συζήτηση.
- 18:00-18:30 Καφές.

Ε΄ Συνεδρία

Προεδρία: Βασίλειος Μακρίδης

- 18:30-18:50 Ν. Κλαπάκη: Οι μεταμορφώσεις του ελληνοχριστιανικού ιδεολογήματος στην νεοελληνική πεζογραφία των ρομαντικών χρόνων (1830-1880).
- 18:50-19:10 Σ. Ζουμπουλάκης: Ελληνισμός και Χριστιανισμός στη “Γυφτοπούλα” του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.
- 19:10-19:30 Σ. Αθανασοπούλου-Κυπρίου: Ο κυρίαρχος κανονιστικός ελληνοχριστιανισμός και ο αθέατος πάσχων «ελληνοχριστιανισμός» της αριστεράς, όπως εκφράστηκαν σε κείμενα της περιόδου 1940-1950.
- 19:30-20:30 Συζήτηση.
- 21:00 Δείπνο.

Κυριακή 14 Μαρτίου

Στ΄ Συνεδρία

Προεδρία: Σ. Ζουμπουλάκης

- 11:00-11:20 Δ. Σταματόπουλος: «Κλαυθμός κατά Παραγγελία»: Ο Ελληνοχριστιανισμός από την πλευρά της Αυτοκρατορίας.
- 11:20-11:40 Ν. Σινιόσογλου: Αριστοτελισμός και αποφατισμός: η υστεροβυζαντινή οικειοποίηση του Αριστοτέλη και τα σύγχρονα ελληνοχριστιανικά μορφώματα.
- 12:00-12:20 Π. Καλαϊτζίδης: Η θεωρία για την αδιάσπαστη συνέχεια του έλληνας λόγου από τον Ηράκλειτο έως τον Γρηγόριο Παλαμά: μια νεορθόδοξη παραλλαγή της ελληνοχριστιανικής συνέχειας.
- 12:20-13:30 Συζήτηση & Λήξη των εργασιών.

Δημήτρης Κυρτάτας, Καθηγητής της Ύστερης Αρχαιότητας στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Νεοελληνικός χριστιανισμός: Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η εισήγησή μου επιχειρεί να προσδώσει μια ιστορική διάσταση μακράς διάρκειας στο θέμα των σχέσεων ελληνισμού και χριστιανισμού. Ξεκινά με διαπιστώσεις γύρω από τον κοινωνικό ρόλο της θρησκείας στην ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα και επικεντρώνεται στις ιστορικές σχέσεις αντιπαράθεσης και σύμπλευσης κράτους και εκκλησίας. Το ζήτημα των μεταμορφώσεων του ελληνοχριστιανισμού τίθεται έτσι πρωτίστως ως ζήτημα διαρκούς επανακαθορισμού των ρόλων και των σχέσεων δύο διακριτών αλλά συνεργαζόμενων θεσμών.

Ο Δημήτρης Κυρτάτας γεννήθηκε στην Αθήνα το 1952. Σπούδασε στη Θεσσαλονίκη και το Λονδίνο. Εργάστηκε στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου και στο Κέντρο Ερεύνες της Ελληνικής Κοινωνίας της Ακαδημίας Αθηνών. Διδάσκει αρχαία ιστορία από το 1985 στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και από το 2002 στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, όπου είναι σήμερα καθηγητής της Ύστερης Αρχαιότητας. Έχει γράψει βιβλία και άρθρα για την ιστορία της ελληνικής αρχαιότητας και του πρώιμου χριστιανισμού, έχει οργανώσει πολλά συνέδρια και έχει αναλάβει την επιμέλεια συλλογικών τόμων με συναφή θεματολογία. kyrtatas@otenet.gr

Τοπία του ελληνοχριστιανισμού

Με αυτή την ανακοίνωση θέλω να συζητήσω τις δυνατότητες ανίχνευσης των μεταμορφώσεων της ελληνοχριστιανικής ιδεολογίας στην Ελλάδα του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα μέσα από την ιστορία του τοπίου. Μέσα από την εξέταση, δηλαδή, των διαδικασιών της ανακάλυψης, της πρόσληψης, της κατασκευής, της διαμόρφωσης «εθνικών», «ιστορικών» τοπίων και μνημείων· τοπίων και μνημείων χάρη στα οποία οι διαφορετικές εκδοχές του ελληνοχριστιανικού αφηγήματος μπορούν και αποκτούν συγκεκριμένες, ορατές και απτές, διαστάσεις στο χώρο. Θα το κάνω χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα παραδείγματα, όπως αυτό του Μιστρά.

Τα τοπία και τα μνημεία δεν είναι δεδομένες οντότητες, ανεξάρτητες από τις ιδεολογίες που τα ανακαλύπτουν, τα αναδεικνύουν και τα χρησιμοποιούν. Δεν είναι όμως ούτε απλές εικονογραφήσεις αυτών των ιδεολογιών. Έχουν υλική υπόσταση, έχουν μια δική τους ιστορία, η οποία τέμνει διαφορετικές ιδεολογίες και παραδόσεις και μέσα από την οποία αποκτούν διάφορες χρήσεις και ρόλους: γίνονται τόποι «προσκυνημάτων» και «μνήμης», τόποι αισθητικής και σωματικής απόλαυσης, σκηνικά εθνικών και θρησκευτικών τελετών, αντικείμενα τουριστικής εκμετάλλευσης. Δημιουργούν στους επισκέπτες τους άμεσες, αυθεντικές εμπειρίες, μέσα από τις οποίες αυτοί βλέπουν τις εθνικές αφηγήσεις και μύθους ως φυσικές και αυταπόδεικτες πραγματικότητες. Έτσι, μπορούμε να δούμε τις ιστορίες των τοπίων και των μνημείων όχι μόνο σαν παθητικές αντανάκλασεις των περιπετειών του ελληνοχριστιανισμού, αλλά και σαν έναν δραστικό παράγοντα που τις επηρεάζει.

Ο Παρασκευάς Ματάλας σπούδασε ιστορία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, όπου το 2009 υποστήριξε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα: «Σπάρτη: η ιστορία ενός τοπίου και το τοπίο της Ιστορίας». Έχει δημοσιεύσει το βιβλίο: Έθνος και Ορθοδοξία: οι περιπέτειες μιας σχέσης. Από το «ελλαδικό» στο βουλγαρικό σχίσμα (Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2002).

matalas@students.phl.uoc.gr

Πάρις Γουναρίδης, *Αν. Καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας, ΙΑΚΑ-Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

***Σπυρίδων Ζαμπέλιος και Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος
για την ένωση των εκκλησιών κατά τη βυζαντινή περίοδο***

Στην παρουσίαση θα αναφερθεί στην αντιμετώπιση της ένωσης των εκκλησιών κατά την περίοδο του Βυζαντίου, από τους πατέρες της νεοελληνικής ιστορίας, τον Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο και τον Κωνσταντίνο Παπαρρηγόπουλο. Οι δύο άντρες, ως γνωστό, αντιμετώπισαν το Βυζάντιο ως κομμάτι της ελληνικής ιστορίας, ως τον κρίκο που συνέδεε την ελληνική αρχαιότητα με την νεοελληνική εθνότητα. Η ερμηνεία της ιστορικής πραγματικότητας που κάνουν οι δύο λόγιοι και τα συμπεράσματά τους όσον αφορά το άνοιγμα της νέας ελληνικής κοινωνίας προς την Δύση είναι εντελώς διαφορετικά.

Ο Πάρις Γουναρίδης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1947. Σπούδασε κοινωνιολογία και ιστορία στο Παρίσι. Έκανε τη διδακτορική διατριβή του με θέμα την πολιτική ιδεολογία του κράτους της Νικαίας στο πανεπιστήμιο Paris I, Pantheon Sorbonne. Εργάστηκε στην "Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.", ως συντάκτης της Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους. Από το 1981 έως το 2000 ήταν ερευνητής στο Ινστιτούτο (Κέντρο) Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Δίδαξε βυζαντινή ιστορία, ως ειδικός επιστήμων (1984–85), στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης και, ως επισκέπτης και επίκουρος καθηγητής (1993–1995), στη σχολή Ελληνικών Σπουδών, Φιλοσοφίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Κύπρου. Από το 2000 διδάσκει βυζαντινή ιστορία στο τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

pgounar@uth.gr

Άγγελος Γιαννακόπουλος, Δρ. Κοινωνικών Επιστημών και Διδάσκων του Πανεπιστημίου της Konstanz (Γερμανία)

Οι Αδελφότητες Θεολόγων στην Ελλάδα υπό το φως της θεωρίας Κοινωνικών Κινημάτων. Κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές προϋποθέσεις της ίδρυσής τους στην ελληνική κοινωνία των αρχών του 20^{ου} αιώνα

Η ανακοίνωση εκκινά από την επιθυμία του συνεδρίου να αναφερθεί ιδιαίτερα στους κοινωνικούς και πολιτικούς όρους που υπαγόρευσαν συγκεκριμένες εξελίξεις εντός του πλέγματος σχέσεων Ελληνισμός-Χριστιανισμός και στις επιπτώσεις που είχαν αυτές στη διαμόρφωση σύγχρονων ιδεολογικών και θρησκευτικών ρευμάτων στην Ελλάδα.

Οι Αδελφότητες Θεολόγων στην ελληνική κοινωνία του 20^{ου} αιώνα, σαν νέα μορφή μοναστικής οργάνωσης με ιεραποστολικούς και «αφυπνιστικούς» σκοπούς, καθόρισαν τουλάχιστον μέχρι τη μεταπολίτευση του 1974 σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο το περιεχόμενο της καθημερινής ηθικής πρακτικής και διδασκαλίας αλλά επηρέασαν επίσης εσωεκκλησιαστικές εξελίξεις όπως και εν μέρη τουλάχιστον (βλέπε ιδιαίτερα την περίοδο 1967-1974) αυτήν την ίδια την κρατική ιδεολογία. Οι μέχρι τώρα αναφορές στους λόγους ίδρυσής τους και εμφάνισής τους στο ιστορικό προσκήνιο επικεντρώνονται κυρίως στην αντιπαράθεσή τους με την επίσημη, «κρατική» εκκλησία.

Με βάση την θεωρία κοινωνικών κινημάτων ωστόσο, η ανακοίνωση αναφέρεται σε ένα πλέγμα παράλληλων εξελίξεων στον ευρύτερα κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό χώρο στην ελληνική κοινωνία των αρχών του 20^{ου} αιώνα με σκοπό να αποδείξει, πως οι λόγοι ίδρυσής τους πρέπει να αναζητηθούν πολύ πέραν της καθαρά εκκλησιαστικής-θεολογικής αντιπαράθεσης, στο πεδίο δηλαδή ενός «πλουραλιστικού ανταγωνισμού νοημάτων» ιδιαίτερα έντονου στην ελληνική κοινωνία της ιστορικής αυτής περιόδου. Οι επιμέρους χώροι που οριοθετούν τον ιδεολογικό-νοηματικό αυτόν ανταγωνισμό είναι αυτοί της κοινωνικής κινητικότητας (social mobilisation), της ορθολογικοποίησης (rationalisation) και του πολιτικού εκσυγχρονισμού (political modernisation).

Κύριο μέλημα της ανακοίνωσης είναι να ταξινομήσει επιμέρους φαινόμενα και εξελίξεις της συγκεκριμένης κοινωνικής και ιστορικής συγκυρίας υπό τις τρεις αυτές κατηγορίες με σκοπό όχι μόνο μια σκιαγράφηση των σημαντικών αλλαγών που υφίσταται ο κοινωνικός ιστός σε όλα τα επίπεδα. Με βάση την σκιαγράφηση αυτή θέλει να υποστηρίξει την θέση, πως οι Αδελφότητες Θεολόγων - στην αρχική, ιδρυτική τους τουλάχιστον φάση – αποτελούν μέρος του έντονου ιδεολογικού ανταγωνισμού που χαρακτηρίζει την ελληνική κοινωνία της συγκεκριμένης ιστορικής στιγμής. Η επίδρασή τους κορυφώνεται ωστόσο αργότερα και παίρνει μορφή τόσο στον υπερσκελισμό της πνευματικής ηγεμονίας της επίσημης εκκλησίας, όσο και στον καθορισμό ενός σημαντικού μέρους της κρατικής «ελληνορθόδοξης» ιδεολογίας.

Ο Άγγελος Γιαννακόπουλος σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και Κοινωνιολογία στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Τυβίγγης (Tübingen), όπου και ανακηρύχθηκε διδάκτωρ Κοινωνικών Επιστημών. Δίδαξε κοινωνιολογία και εμπειρικές μεθόδους κοινωνικής έρευνας στα πανεπιστήμια Ερφούρτης, Τυβίγγης, Konstanz, Βουδαπέστης, Κύπρου και Galatasaray στην Κωνσταντινούπολη. Υπήρξε visiting scholar στα πανεπιστήμια Yale των Ηνωμένων Πολιτειών και Waseda της Ιαπωνίας και είναι fellow του Woodrow Wilson Center for Scholars, Washington DC. Επί του παρόντος κατέχει θέση ανάλογη αυτή του Επίκουρου Καθηγητή στο πανεπιστήμιο της Konstanz, όπου συντονίζει τα τελευταία χρόνια σειρά ερευνητικών προγραμμάτων με αντικείμενο ιδιαίτερες πτυχές της ευρωπαϊκής ενοποίησης (σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας, ερωτήματα ευρωπαϊκής ταυτότητας, καταπολέμηση της διαφθοράς, κοινωνία πολιτών και εκδημοκρατισμός) χρηματοδοτημένα από το «Ίδρυμα Ερευνών Volkswagen» και τα προγράμματα πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ερευνητικά ερωτήματα σχετικά με τη διαμόρφωση της νεοελληνικής ιδεολογίας και τον ρόλο των θρησκευτικών κοινωνικών κινημάτων στον ελληνικό χώρο υπήρξαν αντικείμενο της διδακτορικής του διατριβής.

angelos.giannakopoulos@uni-konstanz.de

Χρυσόστομος Σταμούλης, Καθηγητής Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας και της Φιλόκαλης Αισθητικής της Ορθοδοξίας στο Α.Π.Θ.

Το αίτημα και ο πόθος δια μια καλλιτέρα αύριον.

Εισαγωγικά σχόλια στον Χριστιανικό πολιτισμό του Αλέξανδρου Τσιριντάνη.

Η μελέτη στοχεύει την εξέταση του χριστιανικού πολιτισμού του Αλέξανδρου Τσιριντάνη με άμεσο σκοπό την ανακάλυψη των σχέσεων ελληνισμού και χριστιανισμού στην Ελλάδα στα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Με βεβαιωμένη εκ των πραγμάτων την άποψη πως ο χριστιανικός πολιτισμός αποτελεί ένα σύστημα συνεπούς καθηκοντολογίας, με χαρακτηριστικά ιδιόμορφης οικουμενικότητας, που στοχεύει στην κυριαρχία του Χριστιανισμού -στον οποίο οι Έλληνες οφείλουν το παν- και στην αποκάλυψη της δύναμης του, το τελικό συμπέρασμα της μελέτης συνοψίζεται στην άποψη πως το αίτημα για «μία καλλιτέρα αύριον», και δεν χωρά αμφιβολία πως αυτό είναι το θέμα του Χριστιανικού πολιτισμού, στοχεύει την ηθική βελτίωση του χαρακτήρα, της ζωής του κόσμου και εξάπαντος όχι την ένωση με Χριστό και τους συνανθρώπους.

Ο Χρυσόστομος Σταμούλης γεννήθηκε το 1964 στην Άφντο Χαλκιδικής. Σπούδασε θεολογία στα πανεπιστήμια της Θεσσαλονίκης, του Βελιγραδίου και του Ντάραμ Αγγλίας. Το 1989 αναγορεύτηκε διδάκτορας Θεολογίας στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. Σήμερα είναι καθηγητής στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. και διδάσκει τα μαθήματα της Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας και της Φιλόκαλης Αισθητικής της Ορθοδοξίας. Έχει συγγράψει σειρά βιβλίων και άρθρων. Ανάμεσά τους: Θεοτόκος και ορθόδοξο δόγμα. Σπουδή στη διδασκαλία του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, εκδ. «Το Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη 1996, 2003 · Περί φωτός. Προσωπικές ή φυσικές ενέργειες; Συμβολή στη σύγχρονη περί Αγίας Τριάδος προβληματική στον Ορθόδοξο χώρο εκδ. «Το Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη 1999, 2007· Φύση και αγάπη και άλλα μελετήματα εκδ. «Το Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη 1999, 2007 · Άσκηση

αυτοσυνειδησίας. Μελετήματα δογματικής θεολογίας εκδ. «Το Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη (2004). Κυρίλλου Αλεξανδρείας Κατά Ανθρωπομορφιτών εκδ. «Το Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη 1993. Κυρίλλου Αλεξανδρείας Περί της Ενανθρωπήσεως του Μονογενοῦς εκδ. «Το Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη (1998, 2000). Κάλλος το ἅγιον. Προλεγόμενα στη φιλόκαλη αισθητική της Ορθοδοξίας, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2004, 2005, 2008. Η γυναίκα του Λωτ και η σύγχρονη θεολογία, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2008. Έρωσ και θάνατος. Δοκιμή για έναν πολιτισμό της σάρκωσης εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2009. Μελέτες του έχουν δημοσιευθεί επίσης στα αγγλικά, ιταλικά, γερμανικά, σερβικά, ρουμανικά και ρωσικά. Γράφει μουσική και έχει εκδώσει τέσσερις ψηφιακούς δίσκους.

stamchr@theo.auth.gr

Βασίλειος Ν. Μακρίδης, Τακτικός Καθηγητής Θρησκευολογίας (με ειδίκευση στον Ορθόδοξο Χριστιανισμό) στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Erfurt (Γερμανία)

Ο ελληνοχριστιανισμός του Αλέξανδρου Τσιριντάνη στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών ιδεολογικοπολιτικών εξελίξεων της εποχής του.

Σκοπός της ανακοίνωσης αυτής είναι αφενός μεν η παρουσίαση και ανάλυση της γένεσης, της εξέλιξης και της επίδρασης του ελληνοχριστιανικού οράματος του Αλέξανδρου Τσιριντάνη, αφετέρου δε η ένταξή του στις ευρύτερες ιδεολογικοπολιτικές ζυμώσεις στην Ευρώπη (κυρίως στις δεκαετίες 1940 και 1950), με παράλληλη επισήμανση των ελληνικών του ιδιαιτεροτήτων.

Ο Βασίλειος Ν. Μακρίδης γεννήθηκε στη Λάρισα το 1961, όπου και τελείωσε τις γυμνασιακές σπουδές του. Στη συνέχεια σπούδασε θεολογία στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1979-1983) καθώς και γενική θρησκευολογία, κοινωνιολογία της θρησκείας και ιστορία θρησκευμάτων στο Πανεπιστήμιο Harvard, USA (1984-1986), από όπου έλαβε το Master το 1986, και στο Πανεπιστήμιο Tübingen, Γερμανία (1986-1991), από όπου έλαβε το διδακτορικό του δίπλωμα το 1991 Δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Βόλος) θρησκευολογία και διδακτική των θρησκευτικών τα εαρινά εξάμηνα των ετών 1995-1998 ως ειδικός επιστήμων. Το 1998 εξελέγη τακτικός καθηγητής θρησκευολογίας (με ειδίκευση στον Ορθόδοξο Ανατολικό χώρο) στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Erfurt, Γερμανία, όπου και διδάσκει συνεχώς από το Φεβρουάριο του 1999. Τα βασικά ερευνητικά του ενδιαφέροντα τοποθετούνται στη θρησκευτική και πολιτισμική ιστορία καθώς και στην κοινωνιολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού καθώς και στις σχέσεις μεταξύ της Ορθόδοξης Ανατολής και της Λατινικής Δύσης. Τα πλέον πρόσφατα βιβλία του είναι :

1) Hellenic Temples and Christian Churches: A Concise History of the Religious Cultures of Greece from Antiquity to the Present, New York/London: New York University Press, 2009, και 2) Orthodox Christianity in Twenty First Century Greece: The Role of Religion in Culture, Ethnicity and Politics, Aldershot, UK: Ashgate, 2010 (edited together with Victor Roudometof).

vasilios.makrides@uni-erfurt.de

π. Ευάγγελος Γκανάς, Απόφοιτος του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ και της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Εφημέριος Ι. Ναού Αγίου Μελετίου Αθηνών

Ο Ελληνοχριστιανισμός ως πολεμική αντίδραση στην υπηρεσία αναζήτησης ταυτότητας. Παλαιά και νέα παραδείγματα.

Η έννοια του ελληνοχριστιανισμού είναι μια μάλλον ασαφής έννοια και οι μεταμορφώσεις της οφείλονται, εν πολλοίς, στην πολεμική χρήση της ενάντια σε ιστορικούς αντιπάλους στην πορεία συγκρότησης ταυτότητας του νεοελληνικού κράτους. Μέσα από μια σειρά παραδειγμάτων αναδεικνύονται οι μεταμορφώσεις στο περιεχόμενο του ελληνοχριστιανισμού ανάλογα με τον εκάστοτε αντίπαλο και στο τέλος της ανακοίνωσης διατυπώνονται κάποιες σκέψεις για τη μελλοντική συγκρότηση ταυτότητας τόσο του νεοελληνικού κράτους όσο και της ελλαδικής εκκλησίας.

Ο π. Ευάγγελος Γκανάς γεννήθηκε στην Αθήνα το 1965. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ και της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπηρετεί στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών ως εφημέριος στην ενορία του Αγίου Μελετίου Σεπολίων.

fevganas@yahoo.gr

Νίκη Παπαγεωργίου, *Επ. Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Θρησκείας, Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ.*

***Θρησκευτικός λόγος και εθνική ιδεολογία:
Η οικειοποίηση μιας ταυτότητας***

Η Εκκλησία ως θεσμός εμπλέκεται στις ιστορικές διαδικασίες και υπόκειται στις κοινωνικές, πολιτικές και ιδεολογικές συνθήκες μέσα στις οποίες διαμορφώνεται και λειτουργεί. Ο λόγος συνεπώς που παράγει, ως κώδικας σημασιών και φορέας μηνυμάτων, μεταφέρει μια γενική αλλά και μια ειδική θεώρηση του κόσμου και της ιστορίας, των ανθρώπων και των σχέσεων μεταξύ τους. Η διαπλοκή των σχέσεων Εκκλησίας και Έθνους στη νεώτερη ελληνική ιστορία αντανακλάται στον επίσημο εκκλησιαστικό λόγο και εκφράζεται με την προώθηση της εθνικής ιδεολογίας. Η Εκκλησία σταδιακά αποδέχεται το ρόλο της εθνικής Εκκλησίας και συμβάλει μέσα από το λόγο της στην κατασκευή και την προώθηση αρχικά της ελληνοχριστιανικής και στη συνέχεια της ελληνορθόδοξης ταυτότητας.

Η εξέλιξη αυτή αποτυπώνεται ανάγλυφα στον επίσημο εκκλησιαστικό λόγο που είναι οι Εγκύκλιοι της Ιεράς Συνόδου. Το σώμα αυτό θα αποτελέσει και το βασικό ερευνητικό υλικό με βάση το οποίο θα παρουσιάσουμε πώς η Εκκλησία οικειοποιείται αυτήν την ταυτότητα και με ποιον τρόπο την εκφράζει. Με μια γλωσσολογική ανάλυση δομικού τύπου, θα εστιάσουμε ιδιαίτερα σε δύο προνομιακούς για το θέμα μας «τόπους»: α) τον τρόπο με τον οποίο αυτοπροσδιορίζεται η Εκκλησία και β) τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνεί με το λαό. Η ανάλυση αυτή –μέσα από τα φανερά και τα λανθάνοντα του λόγου- μας αποκαλύπτει τη σχέση ανάμεσα στην Εκκλησία, το Έθνος και την ελληνική ταυτότητα.

Η Νίκη Παπαγεωργίου είναι Επίκουρος Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. και του Τμήματος Κοινωνιολογίας της Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Ρωμαιοκαθολικού

Πανεπιστημίου της Louvain-La-Neuve. Διδάκτωρ της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. Διδάσκει στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. Κοινωνιολογία της Θρησκείας και του Χριστιανισμού. Κυριότερες δημοσιεύσεις: 1. Η Εκκλησία στη Νεοελληνική κοινωνία. Γλωσσοκοινωνιολογική ανάλυση των Εγκυκλίων της Ιεράς Συνόδου, Εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2000, 2. Μεταμορφώσεις του ιερού. Κοινωνιολογία και Θρησκεία στο έργο του Marcel Mauss, Εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, 3. Ινδία. Μύθος και πραγματικότητα, Εκδ. Μέθεξις, Θεσσαλονίκη 2006.

nirap@theo.auth.gr

**Γιῶργος Ζωγραφίδης, Δρ. Φιλοσοφίας του Α.Π.Θ.-Επίκουρος καθηγητής φιλοσοφίας
στό Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικῆς τοῦ Α.Π.Θ.**

***Ἕλληνες, χριστιανοί, βυζαντινοί καί ἐπιτέλους Εὐρωπαῖοι:
προσλήψεις καί χρήσεις τῆς βυζαντινῆς τέχνης στή νεότερη Ἑλλάδα***

Ἀπό τίς πολεμικές διακηρύξεις γιά τό «ῥυπαρὸν Βυζάντιον» πού μέ τά κτήριά του «κατασημίζει τὴν πατρίδα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος» ἕως τὴν καθησυχαστικὴ δήλωση γιά τὴ βυζαντινὴ τέχνη πού «ἔζησε ἐπὶ αἰῶνες τίς ἀξίες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ» καί εἶναι εὐρωπαϊκὴ τέχνη μοιάζει νά ὑπάρχει μέγα χάσμα, τό ὁποῖο ὅμως οἱ νεοέλληνες διανοούμενοι γέμισαν σχετικὰ γρήγορα, στήν προσπάθεια – προσωπική, τῆς ἐλίτ τους ἢ αὐτοῦ πού συνελάμβαναν ὡς ἔθνος;– νά καταθέσουν τά διαπιστευτήρια πού θά ἐπέτρεπαν στήν Ἑλλάδα νά συγκαταλεχθεῖ ἐπιτέλους στή χορεία τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν (καί στοὺς ἴδιους νά καταστοῦν φορεῖς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, ἀκόμη καί ἐν μέσῳ ἰθαγενῶν πού θά ὄφειλαν νά συμμορφωθοῦν).

Ἡ πρόσληψη τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἀντιμετωπίζεται σάν ἓνα ξεχωριστό κεφάλαιο τοῦ εὐρύτερου θέματος τῆς πρόσληψης τοῦ Βυζαντίου. Ἀναγνωρίζοντας ὅτι τό ἴδιο τό ἀντικείμενο τῆς πρόσληψης (ἡ βυζαντινὴ τέχνη) δέν εἶναι ἐνιαῖο, ὅτι οἱ προϋποθέσεις τῆς πρόσληψης διαφέρουν ἀναλόγως τοῦ ὑποκειμένου (τοῦ κοινοῦ) καί τοῦ ἐρμηνευτικοῦ πλαισίου της καί ὅτι ἡ πρόσληψη μπορεῖ νά καταγραφεῖ σέ πεδία ποικίλα (π.χ. ἀπὸ τὴ λατρευτικὴ πρακτικὴ ὡς τὴ λογοτεχνία) καί σέ ἱστορικές στιγμές ἔντονων ἰδεολογικῶν ἀντιπαραθέσεων, θά ἐπιχειρήσω νά περιγράψω μερικές μόνο στιγμές τῆς ἐρμηνείας τῆς βυζαντινῆς τέχνης μέ ἀναφορά στό ζεύγος ἑλληνισμός καί χριστιανισμός. Στιγμές ὅπως ἡ σύσταση καί ἡ λειτουργία τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καί τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου, ἡ στάση τῶν

στρατευμένων χριστιανικῶν κινημάτων πρὸς μιά τέχνη πού τούς ξένιζε, ἡ κανονιστική ἐπιβολή τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἢ ἡ θεωρητική πλαισίωση τῶν σημερινῶν ἐκθέσεων καί τῶν πολυτελῶν λευκωμάτων. Στιγμές κυρίως τοῦ ἐπιστημονικοῦ καί ἰδεολογικοῦ λόγου, στίς ὁποῖες ἀνιχνεύεται μιά πορεία ἀπό τήν ὑποτίμηση στήν ἀνατίμηση καί, τελικά, στήν ὑπερτίμηση τῆς βυζαντινῆς τέχνης, καί οἱ ὁποῖες εἶναι συνυφασμένες μέ ἐπείγοντα κάθε φορά ζητήματα συγκρότησης τῆς νεοελληνικῆς ταυτότητας ὡς συνέχειας –γι’ αὐτό καί συντονίζονται μέ συζητήσεις γιά τόν ἐξελληνισμό, τόν ἐκδυτικισμό, τόν ἐκβυζαντινισμό, τόν ἔλληνοχριστιανισμό ἢ τήν ἔλληνορθοδοξία.

Ὁ Γιώργος Ζωγραφίδης γεννήθηκε στή Θεσσαλονίκη τό 1964. Σπούδασε φιλοσοφία καί θεολογία στό ΑΠΘ, τοῦ ὁποίου εἶναι διδάκτωρ φιλοσοφίας (1992). Ἔχει διδάξει φιλοσοφία στό Πανεπιστήμιο Κρήτης (1998-2006), στό Ἑλληνικό Ἀνοικτό Πανεπιστήμιο (2001-2005) καί ἀπό τό 2006 εἶναι ἐπίκουρος καθηγητής φιλοσοφίας στό Τμῆμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικῆς τοῦ ΑΠΘ. Ἔχει ἐπιμεληθεῖ τόμους καί ἔχει δημοσιεύσει μελέτες μέ θέματα ἀρχαίας, βυζαντινῆς καί νεοελληνικῆς φιλοσοφίας καί αἰσθητικῆς. Βιβλία: Βυζαντινή φιλοσοφία τῆς εἰκόνας (Ἑλληνικά γράμματα, 1997), Εἰκαστική φιλοσοφία (Ἑλληνικά γράμματα, 1998), Αρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι (Ἰνστιτούτο Νεοελληνικῶν Σπουδῶν, 2006, μέ τόν Βασίλη Κάλφα), Ἐπίκουρος ἠθική (ἐκδ. Ζῆτρος, 2009).

zograf@edlit.auth.gr

Αντώνης Λιάκος, Δρ. νεώτερης και σύγχρονης ιστορίας, Καθηγητής Ιστορίας Πανεπιστημίου Αθηνών.

«Πατρίς είναι το αντίτυπον του γήινου παραδείσου».

Εσχατολογία και εθνική ιδεολογία

Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται να διερευνηθεί η στενή διασύνδεση μεταξύ αποκαλυπτικών και εσχατολογικών αντιλήψεων με την κυρίαρχη σε διάφορες ιστορικές περιόδους εθνική ιδεολογία. Με αφετηρία την τρομακτική απήχηση που είχε η πραγμάτωση των προβλέψεων για την πτώση της Κωνσταντινούπολης στις ευρύτερες λαϊκές μάζες, εφόσον ήταν ακατανόητο για τους χριστιανούς ότι ο Θεός έδωσε τη νίκη στους Μωαμεθανούς, διαμορφώνεται αμέσως μετά την πτώση, έντονη αποκαλυπτική προσμονή του τέλους του κόσμου και της ιστορίας. Αυτή η αποκαλυπτική ένταση οδήγησε σε συγκεκριμένα γεγονότα, όπως λ.χ. στη ζήτηση της αποκαλυπτικής φιλολογίας και στον παροξυσμό του μαρτυρίου. Παράλληλα μετά την Άλωση γίνονται προσπάθειες προσδιορισμού της μελλοντικής πορείας της ιστορίας σε σχέση ειδικά με την τύχη των χριστιανών, ενώ πρέπει να θεωρείται βέβαιο πως η αποκαλυπτική πίστη συμβίωσε σε μεγάλο βαθμό ακόμη και με τον ελληνικό διαφωτισμό.

Η ανακοίνωση επιχειρεί επίσης να ανιχνεύσει τις συνέπειες που είχε η διάψευση των προφητειών ότι η Άλωση της Πόλης θα οδηγούσε και στη συντέλεια του κόσμου. Μια πρώτη συνέπεια θα μπορούσε να θεωρηθεί η επιβεβαίωση του χωρισμού μεταξύ Εκκλησίας και πολιτικής. Ο διαχωρισμός της τύχης της Αυτοκρατορίας από αυτή της Εκκλησίας σήμαινε μια διαφορετική θεολογική κατανόηση της Ιστορίας. Αυτό το ρόλο φαίνεται ότι έπαιξε ο Ησυχασμός, με την ιδέα της ταυτοχρονικότητας της ιστορίας. Φαίνεται ότι μέσα από αυτό το μυστικιστικό ρεύμα η Ανατολική Εκκλησία έγινε μια νοερή αυτοκρατορία, με τους επισκόπους στο ρόλο νέων αυτοκρατόρων. Μια άλλη συνέπεια υπήρξε η αποδέσμευση των λόγιων τμημάτων του πληθυσμού από την αποκαλυπτική παράδοση, ενώ ξεκινούν οι προσπάθειες αναβίωσης του αρχαίου ελληνικού κόσμου, παρακάμπτοντας τη χριστιανική Αυτοκρατορία.

Η όλη πορεία προς την εκκοσμίκευση του πνευματικού περιβάλλοντος στα μετά την άλωση χρόνια θα πρέπει να θεωρηθεί ως μια ευθύγραμμη πορεία, έστω κι αν διαρκώς ποικίλα ιστορικά γεγονότα οδηγούν στην εκ νέου αναβίωση του προφητικού πνεύματος. Έτσι η μετάβαση από ένα καθεστώς ιστορικότητας σε άλλο (από την Αποκάλυψη, στις τεσσερις αυτοκρατορίες, στην αναβίωση του αρχαίου έθνους κλπ.) πρέπει να θεωρείται ως η αναγκαία συνθήκη για την εμφάνιση της ιδέας του έθνους, καθώς είναι αλήθεια ότι χωρίς την εγκατάλειψη της πίστης στη συντέλεια του κόσμου, δεν θα ήταν δυνατό να γεννηθεί η εθνική συνείδηση.

Ένας τρόπος που μπορεί να εξυπηρετήσει προς την κατεύθυνση κατανόησης των νοοτροπικών μεταβολών από ένα παράδειγμα σκέψης με επίκεντρο το τέλος των αιώνων προς ένα άλλο που επιτρέπει την ανάδυση του «εδαφοποιημένου έθνους», είναι να δούμε την μετατόπιση της εσχατολογίας από την ιστορία στη γεωγραφία. Ο παράδεισος από τον άλλο κόσμο, ή το τέλος της ιστορίας, μεταφέρεται σε συγκεκριμένο τόπο (πρβλ. τον τίτλο της εισήγησης), την πόλη, το βιομηχανικό τοπίο, τελικά το έθνος. Είναι αλήθεια ότι η νεωτερικότητα φέρνει πράγματι μαζί της την εδαφοποίηση των προσδοκιών.

Άλλες συνέπειες που επίσης οφείλονται στο χαμένο ραντεβού ανάμεσα στην άλωση και στη συντέλεια, μπορούν να θεωρηθούν λ.χ. η θεωρία για την Τρίτη Ρώμη, τη Μόσχα, ή ακόμη η ανακάλυψη του Νέου Κόσμου, ως του νέου εδαφικού Παραδείσου. Είναι βέβαιο πως η προφητεία της Αποκάλυψης χρησιμοποιήθηκε ως κώδικας ανάγνωσης του νέου κόσμου.

Το σίγουρο είναι ότι οι αποκαλυπτικές θεωρίες αναπαράγοντας κάθε φορά διαφορετικά το νόημά τους προσέφεραν μια αίσθηση ρυθμού, ακόμη και στη εντελώς, θα λέγαμε αποθρησκευοποιημένη ιστορική σκέψη.

Ο Αντώνης Λιάκος είναι καθηγητής τις ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Γεννήθηκε στην Αθήνα (1947) και σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ. Φυλακίστηκε από τη

δικτατορία από το 1969 έως το 1974. Μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιταλία, διδακτορική διατριβή στη νεώτερη και σύγχρονη ιστορία στο ΑΠΘ, 1984. Δίδαξε στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ 1981-1990. Το 1988-1989 ήταν *Honorary Research Fellow* στο Πανεπιστήμιο του Birmingham. Το 1990 εξελέγη αν. καθηγητής στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και από το 1994 είναι τακτικός καθηγητής. Το 1995 ήταν *Επισκέπτης καθηγητής* στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας, και στο Πανεπιστήμιο του Sydney στην Αυστραλία. Το 1996- 1997 ήταν *Visiting Research Fellow* στο Πανεπιστήμιο του Princeton, ΗΠΑ. Το 2001 ήταν *επισκέπτης καθηγητής* στην *Ecole Normale Superieure* στο Παρίσι. Συμμετέχει στο Συμβούλιο του *European Doctorate in Social History*. Το 2006 επισκέπτης ερευνητής για δεύτερη φορά στο Princeton.

Το ερευνητικό και συγγραφικό έργο του αφορά την νεώτερη και σύγχρονη ιστορία, ειδικότερα την ιστορία της συγκρότησης των εθνικών κρατών στην Ελλάδα και στην Ιταλία, την κοινωνική ιστορία και την ιστορία της ευρωπαϊκής ιστοριογραφίας. Το συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει οκτώ βιβλία (το ένα στα ιταλικά) και πάνω από εξήντα μελέτες δημοσιευμένες σε ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά επιστημονικά περιοδικά και ειδικούς τόμους. Έχει διατελέσει μέλος της Εφορείας των Γενικών Αρχείων του Κράτους, της Επιτροπής Ιστορίας της Εθνικής Τράπεζας, των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, Του Ιστορικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Αθηνών, του περιοδικού *Historiein/Ιστορείν*, της *International Commission for History and Hheory of Historiography*, και άλλων πρωτοβουλιών οργάνωσης της ιστορικής έρευνας. Διηύθυνε εκδοτικές σειρές Ιστορίας στις εκδόσεις Γνώση, Θεμέλιο και τώρα Νεφέλη. Τα τωρινά του ενδιαφέροντα αφορούν την ιστορία και τη θεωρία της ιστοριογραφίας και τη διερεύνηση της ιστορίας ως πολιτισμικής πρακτικής. Βιβλία του ιδίου:

Η Ιταλική Ενοποίηση και η Μεγάλη Ιδέα, Αθήνα, Θεμέλιο, 1985,

Η Σοσιαλιστική και Εργατική Ομοσπονδία Θεσσαλονίκης (Φεντερασιόν) και η Σοσιαλιστική Νεολαία, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1985,

Η εμφάνιση των νεανικών οργανώσεων. Το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης, Αθήνα, Λωτός, 1988,

Εργασία και Πολιτική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου, Αθήνα, Εμπορική Τράπεζα, 1993,

L' Unificazione italiana e la Grande Idea, Firenze, Aletheia, 1995

Πώς στοχάστηκαν το έθνος αυτοί που ήθελαν να αλλάξουν τον κόσμο; Αθήνα, Πόλις, 2005

Πώς το παρελθόν γίνεται ιστορία; Αθήνα, Πόλις, 2007

aliakos@otenet.gr

Σία Αναγνωστοπούλου, Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου

***Η εξουσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολης «ευρύτερα της των βασιλέων»;
Τα κρίσιμα χρόνια (1919-1922).***

Στην εισήγησή μου θα ασχοληθώ με το θέμα της οριοθέτησης του ρόλου και της εξουσίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο πλαίσιο μιας ιδιαίτερα πολύπλοκης πραγματικότητας, όπως αυτή διαμορφώνεται την περίοδο 1919-1922. Η καταρρέουσα Αυτοκρατορία συμπαρασύρει όλο το θεσμικό πλαίσιο που επέτρεπε στο Πατριαρχείο να ορίζει τον χώρο εξουσίας του. Η παρουσία του ελληνικού κράτους, από την άλλη μεριά, σε ένα τμήμα του χώρου δικαιοδοσίας του Πατριαρχείου, αλλά και η ανάπτυξη του κινήματος Ανεξαρτησίας των Τούρκων σε ένα άλλο σημαντικό τμήμα του χώρου δικαιοδοσίας του, καθιστούν το ζήτημα της οριοθέτησης του χώρου και του ρόλου της εξουσίας του εξαιρετικά κρίσιμο. Έτσι το πρόβλημα που αναδύεται αφορά τη σχέση του Πατριαρχείου με την (τις) πολιτική (ές) εξουσία (ες), καθώς και τον προσδιορισμό της δικής του δικαιοδοσίας σε σχέση με αυτή ή με αυτές τις πολιτικές εξουσίες. Σε αυτό το πλαίσιο, τι σημαίνουν τα προνόμια του Πατριαρχείου; Πώς επαναπροσδιορίζονται και σε σχέση με ποιον «βασιλέα;

Η Σία Αναγνωστοπούλου γεννήθηκε στην Πάτρα. Είναι πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών και πτυχιούχος του Τμήματος Τουρκικών Σπουδών του Εθνικού Ινστιτούτου Ανατολικών Γλωσσών της Γαλλίας (INALCO). Οι μεταπτυχιακές της σπουδές στη Γαλλία ολοκληρώθηκαν με ένα μεταπτυχιακό τίτλο στην Ιστορία (DEA από τη Σορβόνη Παρίσι I) και ένα διδακτορικό στην Ιστορία από το Πανεπιστήμιο EHESS (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales). Δίδαξε επί εννέα χρόνια στο Τμήμα Τουρκικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου και συνεχίζει τη διδασκαλία ως επίκουρος καθηγήτρια στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

rgianna@otenet.gr

Πολύκαρπος Καραμούζης, Δρ Κοινωνιολογίας της Θρησκείας,, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

«Ο Ελληνοχριστιανισμός ως κυρίαρχη πολιτικοθρησκευτική θεωρία ελληνικότητας. Από την πνευματική διάνοηση στην αντικομμουνιστική ιδεολογία».

Η ιδεολογική κατασκευή του «ελληνοχριστιανισμού» προσδιόρισε αρχικά το περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας, ικανοποιώντας την ανάγκη για μια φανταστική επανοργάνωση των χαρακτηριστικών του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ωστόσο η διασύνδεση της ιδεολογίας αυτής με τον πολιτικό μεγαλοϊδεατισμό και τις κυρίαρχες μορφές εξουσίας που αναπτύχθηκαν στη νεοελληνική κοινωνία, αρχικά κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, ανέδειξαν την παρουσία της σε κυρίαρχη «εθνο-θρησκευτική» θεωρία ελληνικότητας. Η υποχρεωτική αναπαραγωγή της από τους επίσημους φορείς της πνευματικής διάνοησης σε συνδυασμό με την αδυναμία της να αποτελέσει κριτήριο για τον κοινωνικό και πολιτικό εκσυγχρονισμό, οδήγούσε σε μια ανελαστική και μονοδιάστατη κατανόηση της εθνικής ιδέας, ενώ καθιέρωνε στην πρακτική της εφαρμογή ένα πολιτικό ανορθολογισμό. Τον 20^ο αιώνα η μονοπωλιακή διαχείριση της εθνικής ιδέας και οι προσπάθειες για επιβολή μιας ομογενοποιημένης ιδεολογικοπολιτικής θεωρίας αναδείκνυαν τον «ελληνο-χριστιανισμό» σε κεντρικό σημείο αναφοράς της αντιπαράθεσης με την «αριστερά», οδηγώντας τον κοινωνικό σχηματισμό σε διχοτομικές αντιλήψεις μεταξύ θειστών – αθειστών, εθνοκοφρόνων – κομμουνιστών.

Ο Πολύκαρπος Καραμούζης γεννήθηκε στην Αθήνα και ζει μόνιμα στην Εύβοια. Σπούδασε Θεολογία, Μεθοδολογία, Ιστορία και Θεωρία της Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς και Κοινωνιολογία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Απέκτησε μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Θρησκευσιολογία και το 2004 αναγορεύτηκε διδάκτωρ Κοινωνιολογίας της Θρησκείας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών. Είναι μέλος της International Society for the Sociology of Religion. Διδάσκει Κοινωνιολογία της Θρησκείας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, καθώς και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, ενώ διετέλεσε συνεργάτης – ερευνητής του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

karpol@in.gr

Νεκταρία Κλαπάκη, Δρ. Νεοελληνικών Σπουδών-Διδάσκουσα Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα ΙΑΚΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

***Οι μεταμορφώσεις του ελληνοχριστιανικού ιδεολογήματος στη
νεοελληνική πεζογραφία των ρομαντικών χρόνων (1830-1880)***

Με άξονα αναφοράς το ιδεολόγημα του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού, στην ανακοίνωση διερευνώνται διαπλοκές λόγων περί έθνους και κοινωνικού φύλου, όπως ανιχνεύονται σε επιλεγμένα πεζά κείμενα του νεοελληνικού λογοτεχνικού ρομαντισμού. Ειδικότερα διερευνάται ο βαθμός στον οποίο ο κυρίαρχος περί ελληνοχριστιανικού πολιτισμού λόγος όρισε κατά τον 19^ο αιώνα το ιδεολογικό πλαίσιο εντός του οποίου κινήθηκαν οι αναπαραστάσεις του κοινωνικού φύλου στη ρομαντική πεζογραφία της εποχής.

*Η Νεκταρία Κλαπάκη είναι απόφοιτος του τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Ως υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών συνέχισε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, από όπου έλαβε μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και διδακτορικό στις Νεοελληνικές Σπουδές (τίτλος διδακτορικής διατριβής: «Versions of the Modern Literary Epiphany in Twentieth-Century Greek Poetry: Cavafy, Sikelianos, Seferis, Embirikos»). Από το 2007 διδάσκει μαθήματα Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Επίσης, έχει διδάξει μαθήματα Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Οι δημοσιεύσεις της περιλαμβάνουν άρθρα γύρω από τη λογοτεχνική επιφάνεια στη νεοελληνική ποίηση του 20^{ου} αιώνα, την αναβίωση της θεϊκής επιφάνειας στο πρώιμο έργο του Σικελιανού, την ποιητική και την αποφαιτική θεολογία στον Μπέκετ και τον Καζαντζάκη, και την κριτική αποτίμηση του ελληνικού λογοτεχνικού μοντερνισμού.
nklaraki@yahoo.com*

Σταύρος Ζουμπουλάκης, Διευθυντής του περιοδικού *Νέα Εστία*, Πρόεδρος του Δ.Σ. του Βιβλικού Ιδρύματος «Άρτος Ζωής».

Ελληνισμός και Χριστιανισμός
στη “Γυφτοπούλα” του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.

Η *Γυφτοπούλα* (1884) του Αλ. Παπαδιαμάντη, ένα τυπικά ρομαντικό μυθιστόρημα, με θέμα τον έρωτα δύο αδελφών, της Αϊμάς και του Μάχτου, τις παραμονές της Αλώσεως, στη Λακωνική, έχει ως πραγματικό ήρωα τον Γεώργιο Γεμιστό-Πλήθωνα και το σχέδιό του. Κατά βάθος δηλαδή το θέμα του μυθιστορήματος είναι η σχέση του χριστιανικού κόσμου με τον αρχαίο ελληνικό. Είναι, όμως, όντως ο Πλήθων ένας νέος Ιουλιανός Παραβάτης; Πώς σχετίζεται με τις ιδέες και το πρόγραμμα του η δυτική χριστιανισμός; Το έργο είναι θρηνωδία για την απώλεια του αρχαίου ελληνικού κόσμου ή για την Άλωση; Η μήπως εκφράζει την προσδοκία ενός νέου κόσμου; Πώς συνομιλεί το μυθιστόρημα με τον Αθανάσιο Πάριο, τον Κων/νο Παπαρρηγόπουλο και τον Κων/νο Σάθα; Αυτά είναι ορισμένα από τα ερωτήματα που θα συζητήσουμε μέσα από τις σελίδες του πιο αινιγματικού έργου του Παπαδιαμάντη.

Ο Σταύρος Ζουμπουλάκης γεννήθηκε το 1953 στη Συκιά Λακωνίας. Σπούδασε νομική και φιλολογία στην Αθήνα και φιλοσοφία στο Παρίσι. Υπηρέτησε πολλά χρόνια στη Μέση Εκπαίδευση. Από το 1998 διευθύνει το περιοδικό Νέα Εστία. Είναι πρόεδρος, από το 2008, του Δ.Σ. του βιβλικού Ιδρύματος «Άρτος Ζωής».

Έγραψε: Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος ως άγγελος. Οι θεολογικές προϋποθέσεις της φτερωτής απεικόνισής του (Δόμος 1992)

Ο Θεός στην Πόλη. Δοκίμια για τη θρησκεία και την πολιτική (Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2002)

Στη σκηνή του κόσμου. Από το Βελιγράδι στην Τεχεράνη (Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2007)

Μετάφρασε: Εμμανουέλ Λεβινάς, Τέσσερις ταλμουδικές μελέτες (Πόλις 1995)

Επιμελήθηκε: Ο μυθιστοριογράφος Παπαδιαμάντης, Συναγωγή κριτικών μελετών, σε συνεργασία με τον Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλο (Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2003)

Πέτρος Κολακλίδης, Μελέτες, 2 τόμοι (Βικελαία Βιβλιοθήκη Δήμου Ηρακλείου 2006)

Ζήσιμος Λορεντζάτος, Collectanea (Δόμος 2009)

zoumboulakis@hestia.gr

Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου, Δρ. Συστηματικής Θεολογίας, Θεολόγος
καθηγήτρια Δ.Ε., Διδάσκουσα του Ε.Α.Π. στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Σπουδές στην
Ορθόδοξη Θεολογία»

***Ο κυρίαρχος κανονιστικός ελληνοχριστιανισμός και ο αθέατος πάσχων
"ελληνοχριστιανισμός" της αριστεράς, όπως εκφράστηκαν
σε κείμενα της περιόδου 1940-1950.***

Αφετηρία της παρουσίασης αποτελεί ο τίτλος του συνεδρίου από τον οποίο προκύπτει ότι στο επίκεντρο τίθεται η πορεία ενός σύνθετου όρου με τις διαφορετικές όψεις, εκφράσεις και χρήσεις του την κάθε εποχή. Αρχικά η χρήση της έννοιας του *ελληνοχριστιανισμού* όχι μόνο συνέβαλε στη διαμόρφωση συλλογικής εθνικής συνείδησης στο νεοσυσταθέν ελληνικό κράτος αλλά λειτούργησε ενισχυτικά και για την εδραίωση του αλτρωτισμού και της Μεγάλης Ιδέας.

Μετά όμως τη Μικρασιατική καταστροφή και το θάνατο της Μεγάλης Ιδέας, υπήρξε αίτημα για ιδεολογικές αναπροσαρμογές, το οποίο αντανακλάται και στην πεζογραφία, η οποία για πολλούς χαρακτηρίζεται εκείνη την περίοδο από ένα πιο ατομικιστικό, λυρικό και κοσμοπολίτικο πνεύμα τηρώντας αποστάσεις από τα πολιτικά γεγονότα. Η δεκαετία του '30 ήταν γενικά μια περίοδος έντονων πνευματικών ζυμώσεων και αναζητήσεων και χαρακτηριζόταν από ιδεολογική ρευστότητα και κοινωνικοπολιτικές αντιφάσεις. Την περίοδο αυτή κυριαρχούσε η αισιοδοξία ότι μπορούσαν να περισθούν συντρίμια της Μεγάλης Ιδέας υπό τη μορφή ενός καινούργιου μεγαλειώδους νεοελληνικού πολιτισμού. Με την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είχε εδραιωθεί με σαφώς πιο εσωστρεφή μορφή ο ελληνοχριστιανισμός άρρηκτα δεμένος πλέον με την εθνική παράδοση και την Πολιτισμική Μεγάλη Ιδέα, η οποία αντικατέστησε τη Μεγάλη Ιδέα.

Η συγκεκριμένη παρουσίαση επικεντρώνεται στη δεκαετία του '40, η οποία καθώς ήταν πλούσια σε πολιτικά γεγονότα δεν άφησε ανεπηρέαστες την κριτική και την πεζογραφία οι οποίες ανέτρεξαν στην ελληνοχριστιανική ρητορική προσβλέποντας στην τόνωση του ηθικού την περίοδο της κατοχής και στην επίτευξη μιας συμβολικής κοινωνικής ενότητας την περίοδο του Εμφυλίου. Διαβάζοντας

κείμενα φιλελεύθερων, συντηρητικών και αριστερών συγγραφέων διαπιστώνει κάποιος ότι σε κάθε περίπτωση ο ελληνοχριστιανισμός διεκδικείται από όλες τις πολιτικές παρατάξεις. Ωστόσο, όπως θα αναλυθεί, διαφορετικά κατανοείται και χρησιμοποιείται από τους φιλελεύθερους και συντηρητικούς συγγραφείς και διαφορετικά από τους αριστερούς. Η παρουσίαση κλείνει με ένα θεολογικό σχόλιο πάνω στη χρήση της θρησκείας ως μέσου εθνικής ανόρθωσης και ως όπλου της κάθε πολιτικής παρατάξης ενάντια στους αντιπάλους της.

Η Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1973. Σπούδασε θεολογία στην Αθήνα και ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ. συνέχισε τις σπουδές της στην Αγγλία στο Παν/μιο του Μάντσεστερ απ' όπου έλαβε το 1998 δίπλωμα ειδίκευσης (MA) και το 2002 διδακτορικό δίπλωμα (Ph.D.) στη Συστηματική Θεολογία. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών της δίδαξε στο Παν/μιο του Μάντσεστερ χριστιανική ανθρωπολογία και φεμινιστική θεολογία. Από το Σεπτέμβριο του 2003 εργάζεται στη Σχολή Μωραΐτη ως θεολόγος καθηγήτρια και από το 2006 διδάσκει στο Ελληνικό Ανοιχτό Παν/μιο στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία». Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της είναι κυρίως πάνω σε θέματα θεολογίας, λογοτεχνικών και κριτικών θεωριών και σε θέματα φύλου και ιδεολογίας. Κείμενά της έχουν δημοσιευθεί σε διεθνή και ελληνικά περιοδικά. Τελευταίο βιβλίο της στα ελληνικά είναι το Κείμενα για το Τίποτα: Μια συνάντηση θεολογίας και λογοτεχνίας με αφορμή τα έργα του Σάμουελ Μπέκετ, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2009.

kyprίου@yahoo.com

Δημήτρης Σταματόπουλος, Δρ Ιστορίας ΑΠΘ, Επ. Καθηγητής Βαλκανικής και Ύστερης Οθωμανικής Ιστορίας, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών Πανεπιστημίου Μακεδονίας

"Κλαυθμός κατά Παραγγελία":

Ο ελληνοχριστιανισμός από την πλευρά της Αυτοκρατορίας

Η περίπτωση ενός σημαίνοντος μέλους του Ορθόδοξου κλήρου στην Κωνσταντινούπολη του 19^{ου} αιώνα, αυτή του μητροπολίτη Νικομηδείας Διονυσίου, γίνεται η αφορμή για να προσεγγίσουμε ορισμένες πλευρές της εργαλειακής σχέσης που αναπτύσσουν οι ανώτατοι κληρικοί στην ύστερη Οθωμανική Αυτοκρατορία με την έννοια του «έθνους» και τον εθνικισμό. Εάν ο Ελληνοχριστιανισμός υπήρξε από την πλευρά του νεοσύστατου ελληνικού εθνικού κράτους η φόρμουλα για υπαχθεί εργαλειακά η θρησκεία στις ανάγκες συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας, το αυτοκρατορικό πλαίσιο και οι δυνατότητες πολιτικής διαμεσολάβησης που προσφέρει στον Ορθόδοξο κλήρο διαφοροποιούν σημαντικά τους όρους με βάση τους οποίους λύνεται αυτό το δύσκολο ιδεολογικό πρόβλημα. Για την ακρίβεια ο στόχος της ανακοίνωσης είναι να μελετήσει όχι πως λύθηκε θεωρητικά, αλλά πως βιώθηκε από τα υποκείμενα πρακτικά. Και αυτό γιατί η σχέση μεταξύ του προτάγματος υπεράσπισης των «προνομίων» του Ορθόδοξου μιλλέτ και της αναγκαστικής προσαρμογής στην ανάδυση των εθνικισμών, τους έκανε να διαισθάνονται βέβαια ότι διακυβεύεται η έννοια του πολιτικού, όπως οι ίδιοι την κατανοούσαν μέχρι τότε.

Ο Δημήτρης Α. Σταματόπουλος είναι επίκουρος καθηγητής Βαλκανικής και Ύστερης Οθωμανικής Ιστορίας στο Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Γεννήθηκε στην Τερπνή Σερρών το 1969. Διδάκτορας ιστορίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών και των Πανεπιστημίων του Princeton (Η.Π.Α.) και του Μεγάλου Τυρνόβου (Βουλγαρία), είναι συγγραφέας των βιβλίων Μεταρρύθμιση και εκκοσμίκευση: προς μια ανασύνθεση της ιστορίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου τον 19ο αιώνα (εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003), Το Βυζάντιο μετά το Έθνος: το πρόβλημα της συνέχειας στις Βαλκανικές ιστοριογραφίες, αιώνα (εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2009), και συν-επιμελητής (μαζί με τη Φωτεινή Τσιμπιρίδου) του συλλογικού τόμου Οριενταλισμός στα όρια: από τα Οθωμανικά Βαλκάνια στη σύγχρονη Μέση Ανατολή (εκδ. Κριτική, Αθήνα 2008).

ds@uom.gr

Νικήτας Σινιόσογλου, Δρ. Αρχαίας Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Cambridge, μεταδιδακτορικός ερευνητής της Βρετανικής Ακαδημίας (*British Academy Post-doctoral Fellow*) και μέλος του *Wolfson College (Cambridge)*

***Αριστοτελισμός και αποφατισμός: η υστεροβυζαντινή οικειοποίηση
του Αριστοτέλη και τα σύγχρονα ελληνοχριστιανικά μορφώματα***

«Όσοι, λοιπόν, από τους φιλοσόφους ή τους φιλοσοφούντες, στο νεότερο δυτικό κόσμο, φιλοσοφούν διαλεκτικώς, φιλοσοφούν κενώς», σημείωνε ο Ζήσιμος Λορεντζάτος στα *Collectanea* του, και στηρίζει την άποψη αυτή στον Αριστοτέλη. Αυτός, γράφει ο Λορεντζάτος, ταυτίζει την διαλεκτική με το κενό και την δόξα. Ανάλογη χρήση του Αριστοτέλη συναντούμε σε εκπροσώπους του νεορθόδοξου ρεύματος των τελευταίων δεκαετιών. Η ιδέα είναι ότι στην Δύση ο Αριστοτέλης διαστρεβλώθηκε. Ο Αριστοτέλης της Εσπερίας εμφανίζεται να προωθεί μια εργαλειακή διαλεκτική που θαρρεί πως μπορεί να ανέλθει στην απόλυτη γνώση, υποβιβάζοντας τον θεό σε μια απρόσωπη και φιλοσοφικώς καταληπτή ουσία. Επιπλέον, κατηγορείται ο Αριστοτέλης αυτός πως αδιαφορεί για τα *ένδοξα* που κληροδότησε η συλλογική πείρα και παράδοση, περιοριζόμενος στα ασφυκτικά πλαίσια του ανθρώπινου λόγου.

Η διάκριση ανάμεσα σε έναν «γνήσιο» Αριστοτέλη και σε έναν Αριστοτέλη «των Λατίνων» δεν φαίνεται να βρίσκει απήχηση στην διεθνή βιβλιογραφία. Ενδιαφέρομαι για τις ιδεολογικές και φιλοσοφικές ρίζες της ιδιότυπης αυτής προσέγγισης. Δεν αποτελεί πρωτοτυπία των νεορθόδοξων εισηγητών της. Οι ρίζες της εντοπίζονται στην Ησυχαστική έριδα του δεκάτου τετάρτου αιώνα. Τότε, ο Γρηγόριος Παλαμάς και ο Φιλόθεος Κόκκινος προσπάθησαν να ανακόψουν τον θρησκευτικό και φιλοσοφικό επεκτατισμό της Δύσεως. Στον «λατινόφρονα» Αριστοτελισμό του Δυτικού σχολαστικισμού, ο οποίος ζητεί να συλλάβει τα «βάθη του θεού», κατά τον Παλαμά, αντέταξαν έναν δικό τους Αριστοτέλη. Αυτός είναι υπέρμαχος της *πείρας*, άρα εν δυνάμει των ησυχαστικών ψυχο-σωματικών πρακτικών. Επιπλέον, ο Ορθόδοξος Αριστοτέλης είναι αντι-πλατωνικός σε ό,τι αφορά

στην επιστημολογία και πολιτική φιλοσοφία. Εντέλει οι ελληνοχριστιανικές συνθέσεις, παλαιές και νέες, συγκρούονται όχι μόνον με την πρόσληψη του Αριστοτέλη στην Δύση, αλλά και με εκείνην της πλατωνικής παράδοσης.

*Ο Νικήτας Σινιόσογλου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1976 και σπούδασε φιλοσοφία στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Μονάχου. Είναι διδάκτωρ Αρχαίας Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Cambridge, μεταδιδακτορικός ερευνητής της Βρετανικής Ακαδημίας (British Academy Post-doctoral Fellow) και μέλος (Research Fellow) του Wolfson College (Cambridge). Δίδαξε Αρχαία Ελληνικά και Φιλοσοφία στο τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης (ΜΙΘΕ) του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο τμήμα Κλασικών σπουδών του Πανεπιστημίου του Cambridge και στο Κολλέγιο Ψυχικού. Έχει δημοσιεύσει τα βιβλία *Plato and Theodoret: the Christian Appropriation of Platonic Philosophy and the Hellenic Intellectual Resistance* (Cambridge: CUP 2008) και *Θεόφιλος Καΐρης: Γνωστική, Στοιχεία Φιλοσοφίας* (Άνδρος και Αθήνα: Καΐρειος Βιβλιοθήκη 2008). Μελέτες και άρθρα του πάνω στην φιλοσοφία της ύστερης αρχαιότητας και των βυζαντινών χρόνων έχουν δημοσιευθεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Τα ειδικότερα φιλοσοφικά του ενδιαφέροντα αφορούν στην σχέση Ελληνισμού και Χριστιανισμού και στην πρόσληψη της πλατωνικής φιλοσοφίας κατά τους μέσους και νεώτερους χρόνους.*

sinios@cantab.net

Παντελής Καλαϊτζίδης, Δρ Θεολογίας, Συντονιστής της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών, Διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

***Η θεωρία για την αδιάσπαστη συνέχεια του έλληνος λόγου
από τον Ηράκλειτο έως τον Γρηγόριο Παλαμά:
μια νεορθόδοξη παραλλαγή της ελληνοχριστιανικής συνέχειας***

Ενώ από πολλούς θεωρείται αυτονόητη η σημασία της λογοτεχνικής γενιάς του '30 στη συζήτηση για την ελληνικότητα, δεν έχει προσεχθεί όσο θα έπρεπε η επίδραση αυτού του ρεύματος στη θεολογική γενιά του '60 και στο νεορθόδοξο κίνημα εν γένει (Λορεντζάτος, Γιανναράς, Ματσούκας, π. Βασίλειος Γοντικάκης, Ζουράρις, κ. ά.), αλλά ούτε και ο ενδοθεολογικός διάλογος περί ελληνικότητας που υποβασιάζει μια ιδιότυπη εκδοχή ελληνοχριστιανισμού, υποβάλλοντας, συν τοις άλλοις, τον αντιθετικό άξονα Ανατολή-Δύση και καλλιεργώντας έναν πολιτισμικό-ελληνοκεντρικό λόγο. Στο πλαίσιο μας παρούσας σύντομης ανακοίνωσης, περιοριζόμαστε κατ' ανάγκη στο έργο του θεολόγου και φιλόσοφου Χρήστου Γιανναρά, καθώς και από την άποψη μας ποσότητας αλλά και μας σημασίας και μας ευρύτερης επιρροής παρουσιάζει μεγαλύτερη συνάφεια με το θέμα μας.

Στην προοπτική αναζήτησης μας ελληνικής ταυτότητας και ιδιαιτερότητας στη διαχρονία του Ελληνισμού, ο Γιανναράς θα υποστηρίξει την αδιάσπαστη συνέχεια του έλληνος λόγου από τον Ηράκλειτο έως τον Γρηγόριο Παλαμά, πρωτίστως στο επίπεδο μας γνωσιολογίας, καθώς κατά τον Γιανναρά οι Έλληνες διακρίνονται διαχρονικά από την ταύτιση του αληθεύειν με το κοινωνείν και από την αποφαστική εκδοχή μας αλήθειας και μας γνώσης. Θα συμβάλει έτσι με τον τρόπο του ο Έλληνας θεολόγος και φιλόσοφος στην κατασκευή μιας φαντασιακής ταυτότητας, μιας ουσιουκρατικού μεταφυσικού τύπου αντίληψης για την αναλλοίωτη μέσα στο χρόνο και μας πολιτισμούς ελληνική διαχρονία.

Η προτεραιότητα και η κεντρικότητα μας θεωρίας για την αδιάσπαστη πολιτισμική συνέχεια του Ελληνισμού, θα οδηγήσει το Γιανναρά σε σταδιακή υποκατάσταση του θεολογικού από το πολιτισμικό/ελληνοκεντρικό και στη θεμελίωση μας αντιδυτικισμού με πολιτισμικά πρόσημα. Αυτή η πλήρης νοήματος

διολίσθηση και η επιμονή στο πολιτισμικό κριτήριο, θα οδηγήσουν τον Γιανναρά στην άμβλυση των διαφορών μεταξύ θεολογίας και φιλοσοφίας, Ελληνισμού και χριστιανισμού, με απώτερο στόχο να αναδειχτεί η ελληνική θέαση και απάντηση στα θεμελιώδη υπαρξιακά ερωτήματα, η ενιαία στάση των Ελλήνων στα μεγάλα φιλοσοφικά ερωτήματα. Είναι τόσο πολύ συνεπαρμένος από το όραμα και τη βεβαιότητα για την επιβίωση μιας πολιτισμικής ελληνικότητας, που υπερβαίνει ιστορικούς, πολιτειακούς και θρησκευτικούς διαχωρισμούς, και διατηρεί ακέραια μέσα στο χρόνο κάποια σταθερά χαρακτηριστικά, ώστε θα φτάσει ο Γιανναράς μέχρι του σημείου να μην διακρίνει ουσιαστικά ένα αποφασιστικό σημείο τομής ανάμεσα στην αρχαιότητα και το χριστιανισμό, προτιμώντας να ρίξει το βάρος μας ανάλυσής του στη διαφορά του πολιτισμικού κριτηρίου μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η διαφοροποίηση δε μας δεύτερης από την πρώτη ερμηνεύεται εν μέρει από την πολιτιστική οπισθοδρόμηση που συντελέστηκε στη Δύση μεταξύ του 4^{ου} και 6^{ου} αιώνα μας εξαιτίας μας εισβολής των βαρβαρικών φύλων και φυλών και μας συνακόλουθης κατάλυσης του Δυτικού Ρωμαϊκού κράτους.

Η αντιπαραβολή του επιπέδου πολιτισμού των βαρβαρικών φύλων στη μεσαιωνική Δύση με την ελληνική Ανατολή, θα επιτρέψει στο Γιανναρά να κάνει λόγο για «το αρχοντικό γένος των Ελλήνων» και για τα σημάδια πολιτισμού, αρχοντιάς και ευγένειας που το διακρίνουν διαχρονικά. Το αριστοκρατικό αυτό στοιχείο αποτυπώνεται κατά το Γιανναρά μέχρι και στη λειτουργική ζωή (ποίηση, μουσική, ζωγραφική, τυπικό), συνδέοντας έτσι τη λατρεία όχι με την προοπτική των εσχάτων, αλλά με το αίτημα μας ταυτότητας και μας ελληνικής ιδιοπροσωπίας και εκλαμβάνοντας την ορθόδοξη λατρεία ως αιτιατό και παράγωγο του Ελληνισμού και μας πολιτιστικής του παράδοσης, ή ως υποπερίοδο μας ελληνικής πολιτισμικής ιστορίας και περιεχόμενο του περιέχοντος Ελληνισμού.

Οι θέσεις αυτές του Γιανναρά, αλλά και άλλων νοεορθόδοξων θεολόγων και στοχαστών, θέτουν κρίσιμα ερωτήματα και εγείρουν σοβαρές επιφυλάξεις —κυρίως και πρωτίστως από τη σκοπιά μας θεολογίας— με τα οποία σκοπεύουμε να ασχοληθούμε στο υπόλοιπο μας ανακοίνωσής μας.

Ο Παντελής Α. Καλαϊτζίδης γεννήθηκε το 1961 στη Θεσσαλονίκη, όπου και σπούδασε Θεολογία. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στην αρχαία και δυτική μεσαιωνική

φιλοσοφία, και τη συστηματική θεολογία, στην *École Pratique des Hautes Études*, στο *Institut Catholique de Paris* και στο Φιλοσοφικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Σορβόνης (*Paris IV*), απ' όπου το 1986 έλαβε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στη Φιλοσοφία. Στη διδακτορική του διατριβή που έλαβε από το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ μελέτησε το θέμα: «Ελληνικότητα και Αντιδυτικισμός στη 'θεολογία του '60'». Πάρεδρος επί θητεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2004-2009), Επισκέπτης Ερευνητής στην Ελληνορθόδοξη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού Βοστώνης (χειμερινό εξάμηνο 2005-06) και στο *Princeton Theological Seminary* (χειμερινό εξάμηνο 2008-09), διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, από τον Οκτώβριο του 2000 είναι Συντονιστής της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών της Ι. Μητροπόλεως Δημητριάδος. Έχει λάβει μέρος σε πολλά ελληνικά και διεθνή επιστημονικά συνέδρια, ενώ άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε ελληνικά και ξένα περιοδικά, συλλογικούς τόμους και επετηρίδες. Διευθυντής (μαζί με το Σταύρο Γιαγκάζογλου) της θεολογικής σειράς «*Ιδιόμελα της Ινδίκτου*», επιμελητής των συλλογικών τόμων και εκδόσεων της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών, μέλος του Δ. Σ. του Βιβλικού-Φιλανθρωπικού Ιδρύματος «*Άρτος Ζωής*», έχει λάβει επίσης ενεργό μέρος με πλειάδα δημοσιεύσεων και παρεμβάσεων στην εν εξελίξει συζήτηση για το χαρακτήρα και τη φυσιογνωμία του θρησκευτικού μαθήματος στο δημόσιο σχολείο. Οι τομείς των επιστημονικών του ενδιαφερόντων επικεντρώνονται επί του παρόντος στην εσχατολογική διάσταση του χριστιανισμού, στη σχέση θεολογίας και λογοτεχνίας, Ορθοδοξίας και νεωτερικότητας, θρησκείας και πολυπολιτισμικότητας, καθώς και στο φαινόμενο του θρησκευτικού φονταμενταλισμού και εθνικισμού. Τελευταίο του βιβλίο: *Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα. Προλεγόμενα*, εκδόσεις «*Ινδικτος*», Αθήνα, 2007.

pkalaitz@acadimia.gr

*Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (ΙΑΚΑ)*

Σκοπός του Τμήματος ΙΑΚΑ είναι η κατάρτιση επιστημόνων με διεπιστημονική προοπτική σε θέματα αιχμής στο πεδίο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών και η προετοιμασία τους για τη σύγχρονη έρευνα. Το ΙΑΚΑ καταρτίζει ιστορικούς, αρχαιολόγους και κοινωνικούς ανθρωπολόγους οι οποίοι μπορούν να καλύπτουν τις ανάγκες της εκπαίδευσης, της έρευνας, της ανάδειξης και διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς, καθώς και τις απαιτήσεις μεταγραφής των ιστορικών, αρχαιολογικών και εθνογραφικών δεδομένων στο ηλεκτρονικό περιβάλλον. Παρέχει τη δυνατότητα στους πτυχιούχους του να στελεχώσουν τη Μέση Εκπαίδευση, ως διδακτικό προσωπικό εξειδικευμένο στη διδασκαλία της ιστορίας και των κοινωνικών επιστημών, την Αρχαιολογική Υπηρεσία και τα Μουσεία, τους φορείς ιστορικής τεκμηρίωσης και του πολιτισμού, τις επιχειρήσεις παραγωγής ηλεκτρονικού και κινηματογραφικού εκπαιδευτικού υλικού, καθώς και τα ΜΜΕ. Το Τμήμα στοχεύει στην καλλιέργεια των τριών γνωστικών αντικειμένων όχι αποκομμένα το ένα από το άλλο αλλά σε έναν πολυεπίπεδο, μεθοδολογικό και θεματικό συνδυασμό μεταξύ τους. Το πρόγραμμα σπουδών είναι προσανατολισμένο προς τη διδασκαλία νέων αντικειμένων, επί πλέον των παραδοσιακών, στοχεύοντας στη διεύρυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Το Τμήμα χορηγεί ενιαίο πτυχίο στο οποίο αναγράφεται η ειδίκευση που έχει επιλέξει ο φοιτητής και η οποία αντιστοιχεί σε μία από τις τρεις κατευθύνσεις του Τμήματος (Ιστορία, Αρχαιολογία ή Κοινωνική Ανθρωπολογία).

Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
Παραλιακό Συγκρότημα Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Αργοναυτών & Φιλελλήνων, 38221 Βόλος

Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Ι. Μητροπόλεως Δημητριάδος

Η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών λειτουργεί ως ένα ανοιχτό εργαστήριο σκέψης και διαλόγου της Εκκλησίας με τη διανόηση και την κοινωνία, δίχως αμυντικά αντανακλαστικά ή απολογητική διάθεση, οργανώνοντας με τη μορφή του ανοιχτού πανεπιστημίου ετήσιους θεματικούς κύκλους σπουδών, διεθνή σεμινάρια, συνέδρια και εκδόσεις. Πάγια επιδίωξη της *Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών* στάθηκε η συνεργασία και η σύμπραξη με άλλους φορείς, η από κοινού συζήτηση, με πνεύμα σεβασμού στην ετερότητα του καθενός, των μεγάλων προβλημάτων του καιρού μας. Έτσι η Ακαδημία συνεργάστηκε με φορείς όπως το Boston Theological Institute, το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, το Druy University, το Τμήμα Ορθοδόξου Θεολογίας του Πανεπιστημίου του Μονάχου, το Οικουμενικό Ινστιτούτο του Bossey και το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας, τον Σύνδεσμο Ορθοδόξων Γυναικών Ευρώπης, το Συμβούλιο Εκκλησιών Μέσης Ανατολής (MECC), το Οικουμενικό Συμβούλιο Νέων της Ευρώπης (EYCE), την Παγκόσμια Φοιτητική Χριστιανική Ομοσπονδία (WSCF), το Ευρωπαϊκό Μουσουλμανικό Φόρουμ Νεανικών και Φοιτητικών Οργανώσεων (FEMYSO), το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας Βόλου, την εφημερίδα *Η Θεσσαλία* του Βόλου, το κορυφαίο περιοδικό σπουδής στη λογοτεχνία *Νέα Εστία*, το θεολογικό περιοδικό *Σύναξη*, το περιοδικό *Αναλόγιον* της Ιεράς Μητροπόλεως Κοζάνης, τις εκδόσεις Καστανιώτης, Αρμός, Ίνδικτος και Εστία, καθιστώντας έτσι το Βόλο και τη Μητρόπολη Δημητριάδος τόπο συνάντησης και διαλόγου.

Κατά τα παρελθόντα ακαδημαϊκά έτη η *Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών* μελέτησε θέματα όπως: «*Εκκλησία και Εσχατολογία*», «*Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα*», «*Ισλάμ και Φονταμενταλισμός-Ορθοδοξία και Παγκοσμιοποίηση*», «*Ορθοδοξία και Ετερότητα*», «*Φύλο και Θρησκεία-Η θέση της γυναίκας στην Εκκλησία*», «*Γυναίκες και θρησκείες: το πρόβλημα της βίας και του φονταμενταλισμού*», «*Θεολογία και Λογοτεχνία*», «*Θεολογία και σύγχρονη Ναοδομία*», «*Ορθοδοξία και Παιδεία. Τα Θρησκευτικά ως μάθημα ταυτότητας και πολιτισμού*», «*Ορθοδοξία και*

Πολυπολιτισμικότητα», «Η συμμετοχή των λαϊκών στη ζωή της Εκκλησίας», «Αναταράξεις στη μεταπολεμική θεολογία. Η “θεολογία του ’60”», «Κράτος και Εκκλησία», «Ορθοδοξία και Ισλάμ-Το Ισλάμ στην Ευρώπη», «Ορθοδοξία, παράδοση και Ιστορία», «Wittgenstein και αποφαιτική θεολογία», «Συγχώρηση, Καταλλαγή και Ειρήνη», «Ευχαριστία, Εκκλησία, Κόσμος», «Η συμμετοχή των Ορθοδόξων γυναικών στην Οικουμενική κίνηση», «Εκκλησία και Πολιτισμός» κ. ά.

Καρπός της παραπάνω προσπάθειας είναι η έκδοση και κυκλοφορία από την Ακαδημία των τίτλων: *Εκκλησία και Εσχατολογία* στις εκδόσεις Καστανιώτη (2003), *Ισλάμ και Φονταμενταλισμός-Ορθοδοξία και Παγκοσμιοποίηση, Φύλο και Θρησκεία-Η θέση της γυναίκας στην Εκκλησία*, στις εκδόσεις Ίνδικτος (2004), *Θρησκεία και Λογοτεχνία* (Α΄ και Β΄ μέρος) στο περιοδικό *Νέα Εστία* (Μάρτιος 2004, και Μάρτιος 2005 αντίστοιχα), *Η ορθόδοξη θεολογία στον 21^ο αιώνα* (του Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Διοκλείας Κάλλιστα Ware), στις εκδόσεις Ίνδικτος (2005), *Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα. Προλεγόμενα* (του Παντελή Καλαϊτζίδη), καθώς και τον ομώνυμο συλλογικό τόμο από τις εκδόσεις Ίνδικτος (2007), *Αναταράξεις στη μεταπολεμική θεολογία. Η “θεολογία του ’60”* (Ίνδικτος, 2009), ενώ στη συνέχεια αναμένεται και η έκδοση των λοιπών τόμων με τις εργασίες της Ακαδημίας κατά τα παρελθόντα έτη και με θέματα όπως: *Ορθοδοξία και Πολυπολιτισμικότητα, Η συμμετοχή των λαϊκών στη ζωή της Εκκλησίας, Κράτος και Εκκλησία*, κ. ά.

Τέλος, η Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος, σε συνεργασία με την Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών και το Συνεδριακό Κέντρο Θεσσαλίας, έχουν δημιουργήσει στο διαδίκτυο *Ορθόδοξη ψηφιακή θεολογική βιβλιοθήκη* (www.imdlibrary.gr), με ελεύθερη πρόσβαση σε βιβλία, επιστημονικά θεολογικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους, επετηρίδες, μονογραφίες και θεολογικά δοκίμια, με περιλήψεις των έργων αυτών στα ελληνικά, αγγλικά και γαλλικά, και με συνδέσεις (links) με άλλες διαδικτυακές βιβλιοθήκες και ιστοσελίδες.

Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών
Συνεδριακό Θεσσαλίας, Μελισσάτικα
Τ.Θ. 1308, ΤΚ. 38001 Βόλος
Τηλ. 24210-93572, 93551, Fax. 24210-77115
www.acadimia.gr
e-mail: info@acadimia.gr

Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης (ΔΗ.Κ.Ι.)

Το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης (ΔΗ.Κ.Ι.) λειτουργεί από το 1991 ως πρωτοβουλία του Δήμου Βόλου για τη συγκέντρωση, διαχείριση, αξιοποίηση και προβολή τεκμηρίων κάθε είδους και μορφής, που αφορούν την ιστορία του Βόλου και της ευρύτερης περιοχής.

Αποτελεί κοινωφελή δημοτική επιχείρηση με έντονη δραστηριότητα αναφορικά με την τεκμηρίωση και αξιοποίηση αρχειακού υλικού, το συντονισμό και την οργάνωση των δημοτικών βιβλιοθηκών, τη διοργάνωση εκδηλώσεων και την πραγματοποίηση εκδόσεων.

Στεγάζεται στην ανακαινισμένη πρώην καπναποθήκη Σπίρερ, ιδιοκτησίας του Δήμου Βόλου, στην οδό Μικρασιατών 81, όπου εκτός των γραφείων του βρίσκονται τα αρχειοστάσιά του. Αρμοδιότητες του ΔΗ.Κ.Ι. είναι:

- Η λειτουργία ιστορικού αρχείου στην πόλη με τη συγκέντρωση και διαχείριση του Δημοτικού αρχείου και ιδιωτικών αρχείων (αρχεία φυσικών προσώπων, οικογενειών, φορέων, επιχειρήσεων), που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την πόλη του Βόλου και την ευρύτερη περιοχή.
- Η επιστημονική εποπτεία και ο συντονισμός των βιβλιοθηκών του Δήμου Βόλου με στόχο την ενιαία οργάνωση των βιβλιοθηκών και την προβολή του βιβλίου και της ανάγνωσης.
- Η λειτουργία τμήματος τεκμηρίωσης, το οποίο συγκεντρώνει, διαχειρίζεται και επεξεργάζεται τις πηγές, που συνδέονται με την περιοχή με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης σ' αυτές.
- Η προβολή της ιστορίας και της φυσιογνωμίας της πόλης και η ανακοίνωση στο κοινό της πόλης των σύγχρονων δεδομένων της επιστήμης, του λόγου και της τέχνης μέσω της διοργάνωσης εκδηλώσεων, συνεδρίων, εκθέσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
- Η επιστημονική εποπτεία και διαχείριση των δημοτικών συλλογών και των μουσείων που άπτονται της ιστορίας της πόλης.

- Η εκπόνηση και εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στόχο τη διάδοση της τοπικής ιστορίας μέσα από εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας, που ενεργοποιούν τη συμμετοχή και τη φαντασία των παιδιών.
- Η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων και η ενθάρρυνση ερευνητών και ερευνητικών ομάδων από την Ελλάδα και το εξωτερικό για την εκπόνηση μελετών με επίκεντρο τον Βόλο και την περιοχή.

Στο πλαίσιο λειτουργίας του, το ΔΗΚΙ έχει αναπτύξει πολλές και ποικίλες δραστηριότητες για την προβολή της πόλης: Έναν σημαντικό αριθμό εκδόσεων για την ιστορία της πόλης, την έκδοση του περιοδικού «εν Βόλω», που συγκαταλέγεται στα καλύτερα πανελληνίως πολιτιστικά περιοδικά και στα κορυφαία μεταξύ αυτών των Οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τη συμμετοχή σε διεθνή γεγονότα (Διεθνής έκθεση βιβλίου Θεσσαλονίκης) αλλά και τη μελέτη, σχεδιασμό και ανάπτυξη του Μουσείου της Πόλης του Βόλου, το οποίο θα αποτελεί το μόνο σύμφωνα με τις διεθνείς αντιλήψεις και πρακτικές Μουσείο του αστικού χώρου στην Ελλάδα

Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης
Μικρασιατών 81, Κτήριο Σπίρερ, 38 333 Βόλος
τηλ: 24210 39644, 24210 21664
fax: 24210 22927
www.diki.gr
e-mail:diki@diki.gr

Περιοδικό Νέα Εστία

Η *Νέα Εστία*, αξεχώριστα συνδεδεμένη με τον εκδοτικό οίκο «Βιβλιοπωλείον της Εστίας» (1885), ιδρύεται το 1927 από τον Γρηγόριο Ξενόπουλο (15 Απριλίου 1927 κυκλοφορεί το πρώτο τεύχος της), ο οποίος τη διευθύνει μόνος ως το τέλος του 1932, ενώ τα δύο επόμενα χρόνια (1933-1934) την συνδιευθύνει με τον Πέτρο Χάρη. Αν μετά τον ιδρυτή της, η *Νέα Εστία* γνώρισε μόνο τρεις διευθυντές μέχρι σήμερα, αυτό οφείλεται στο μοναδικό ίσως, στα διεθνή χρονικά των περιοδικών, γεγονός πως ο δεύτερος διευθυντής της, ο Π. Χάρης, έμεινε στο πηδάλιο του περιοδικού για πενήντα πέντε συναπτά χρόνια! Ο ίδιος υπέδειξε και τον επόμενο διευθυντή της, Ευάγγελο Μόσχο (1988-1998). Από τον Σεπτέμβριο του 1998 η *Νέα Εστία* γίνεται μηνιαία, από δεκαπενθήμερη που ήταν ως τότε, και τη διεύθυνσή της αναλαμβάνει ο Σταύρος Ζουμπουλάκης.

Τι να πούμε για ένα περιοδικό που αριθμεί αυτή τη στιγμή 1.830 τεύχη, 167 τόμους, πολλές δεκάδες χιλιάδες σελίδες, πλήθος αξεπέραστα αφιερώματα; Το μόνο που θα μπορούσαμε να πούμε, δίχως καμία υπερβολή, είναι ότι η μελέτη των νεοελληνικών γραμμάτων είναι αδιανόητη χωρίς τη συστηματική μελέτη της *Νέας Εστίας*.

Περιοδικό *Νέα Εστία*

Ευριπίδου 84

105 53 Αθήνα

τηλ. 210-3213030, fax: 2103214610

e-mail: neahestia@hestia.gr

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ